

JUHLAJULKAISU

URHO KALEVA
KEKKONEN

1900 · 3/9 · 1975

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1975, Vammalan Kirjapaino Oy

ISBN 951-9068-43-0 (1/2 nahk.)

ISBN 951-9068-44-9 (sid.)

ISBN 978-951-855-874-6 (PDF)

Esko Hoppu

Kanavointisäännöstä vahingonkorvausoikeudessa

Yleistä

Toukokuun 31 päivänä 1974 annetulla Vahingonkorvauslailla (VahL) on vahingonkorvausoikeutemme sisällytetty uusi periaate, jota on alettu yleisesti kutsua nk. *kanavointisäännöksi*.¹ Tämä sääntö sisältyy VahL 6 luvun 2 §:n toisen virkkeen loppuosaan.

Milloin vahinko on kahden tai useamman aiheuttama taikka he muuten ovat velvolliset korvaamaan saman vahingon, vastaavat he yhteisvastuullisesti. Se, jota ei ole tuomittu maksamaan täyttä korvausta, vastaa kuitenkin vain tuomitusta määrästä, *ja se, joka on vastuussa 4 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan, vain siitä määrästä, jota ei voida saada vahingosta 3 luvun mukaan vastuussa olevalta.*

Kanavointisääntö sisältyy säännöksen kursivoituun osaan. Vaikka säännöksellä on niin juridisesti kuin tosiasiallisesti verraten suuri merkitys, on se sisällytetty lakiin melko huomaamattomaan kohtaan.² Säännös on myös lausuttu julki korostetun juridisesti. Lainopillista koulutusta vailla olevan henkilön on vaikea saada säännöksestä selvyys siihen, mikä on säännöksen varsinainen sisältö ja merkitys. VahL:n lyhyen voimassaoloajan kuluessa säännös näyttää tuottaneen sen sisällöstä tehtyjen lukuisten kysymysten perusteella vaikeuksia myös käytännön lakimiehille.

¹ Ks. HE vahingonkorvauslaiksi, Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 7/1974 s. 22 — Vrt. myös Kivivuori, Työnantajan ja työntekijän vastuu, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisuja N:o 15, Vammala 1975 s. 68.

² Vrt. myös Kivivuori mk. s. 68.

Kanavointisäännöllä pyritään – niin kuin sille annetusta nimestäkin käy ilmi – ohjaamaan työntekijöiden työssä aiheuttamiin vahinkoihin perustuvat korvausvaatteet työnantajan maksettaviksi. Työntekijät joutuvat vastaamaan vain siitä määrästä, jota ei voida saada työnantajalta. Ne perusteet, joille sääntö rakentuu, käyvät ilmi säännöksen perusteista:

»Kun on kysymys työolosuhteissa tapahtuneista vahingoista, on pidettävä asianmukaisena, että työnantaja ulospäin ensisijaisesti vastaa korvauksen maksamisesta. Vaikka, kuten edellä on sanottu, vahingonkärsinyt yleensä tulee kohdistamaan vaateensa suoraan työnantajaan, on kuitenkin tarpeellista, että laissa myös nimenomaisesti ohjataan vahingonkärsinyt ensisijaisesti vaatimaan maksua työnantajalta. Tästä ehdotetaan otettavaksi säännös 6 luvun 2 §:n yhteyteen.»³

Vaikka kanavointisäännön tarkoitus – työntekijöiden työssä aiheuttamiin vahinkoihin perustuvien korvausvaatteiden ohjaaminen työnantajan maksettavaksi – on VahL:n perusteluissa selvästi osoitettu, syntyy säännön osalta tulkintavaikeuksia kanavointia käytännössä toteutettaessa. Nämä tulkintavaikeudet koskevat toisaalta kanavointisäännön soveltamisalaa ja toisaalta säännön prosessuaalista merkitystä.

Kanavointisäännön soveltamisala

VahL 6 luvun 2 §:n säännös, johon edellä selostettu kanavointisääntö sisältyy, koskee varsinaisesti korvausvastuun jakaantumista kahden tai useamman koryausvelvollisen kesken. Säännöksestä käy kuitenkin epäsuorasti ilmi kanavointisäännön soveltamisala. Kun lainkohdassa viitataan toisaalta lain 3 luvun ja toisaalta taas 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaiseen vastuuseen, edellyttää kanavointisääntö työntekijän tai virkamiehen työssään aiheuttamaa vahinkoa, josta työnantaja tai julkisyhteisö on VahL 3 luvun mukaan vastuussa. Kanavointisäännön soveltamiseen ei sitä vastoin riitä, että joku on korvausvelvollinen toisen aiheuttamasta vahingosta VahL 3 luvun mukaan. Vaikka tämän luvun mukainen vastuu voitaisiin osoittaa, ei kanavointisääntöä sovelleta, jos korvausvastuuseen ei samalla ole sovellettava lain 4 luvun 1 §:n 1 momenttia. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta, jossa työnantaja tai julkisyhteisö on vastuussa VahL 3 luvun mukaan, mutta johon ei

³ HE vahingonkorvauslaiksi (HE 187/1973 vp), s. 22.

kuitenkaan sovelleta kanavointisääntöä, on luottamustoimeen valitun tai toimeksisaajan aiheuttama vahinko.

VahL 3 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan »jos se, joka viranomaisen määräyksestä, luottamustoimeen valittuna tai toisen pyynnöstä suorittaa laissa määrättyä tai työsuhteeseen verrattavissa olosuhteissa tiettyä tehtävää olematta itsenäinen yrittäjä, tehtävää suorittaessaan virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa vahinkoa, on se, jonka lukuun tehtävä suoritetaan, velvollinen korvaamaan vahingon». Luottamustoimeen valitun luottamustoimessa aiheuttamasta vahingosta vastaa siis se, jonka lukuun tehtävä suoritetaan. Vastaavasti toimeksiantaja vastaa toimeksisaajan, joka työsuhteeseen verrattavissa olosuhteissa suorittaa tiettyä tehtävää olematta itsenäinen yrittäjä, tehtävää suorittaessaan virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttamasta vahingosta objektiivisesti samojen periaatteiden mukaan kuin työnantaja vastaa työntekijänsä aiheuttamista vahingoista. Luottamustoimeen valitun sen enempää kuin toimeksisaajankaan aiheuttamaan vahinkoon ei kuitenkaan sovelleta kanavointisääntöä. Tämä johtuu siitä, ettei luottamustoimeen valittuun eikä myöskään toimeksisaajaan sovelleta VahL 4 luvun 1 §:n 1 momentin säännöstä, vaan heidän vahingonkorvausvastuutaan arvioidaan VahL 2 luvun 1 §:n mukaan. Tämä ei tosin käy selvästi ilmi VahL:n säännöksistä. Kun tähän tulkintakysymykseen kiinnitettiin eduskuntakäsittelyn aikana huomiota, liitettiin lakivaliokunnan mietintöön asiaa valaiseva perustelu. Siinä todetaan: »Valiokunta toteaa, että lakiehdotuksen 3 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden korvausvastuu ei määräydy tämän pykälän (= 4 luvun 1 §:n), vaan 2 luvun 1 §:n mukaan».⁴ Jos siis luottamustoimeen valittu – esimerkiksi kunnanvaltuuston jäsen – aiheuttaa luottamustoimessaan vahinkoa, voidaan korvausvaade kohdistaa suoraan häneen ilman, että korvausta olisi ensin vaadittava siltä kunnalta, jonka luottamustoimessa hän on.

Selostetuissa tapauksissa kanavointisääntöä ei voida soveltaa, koska ei ole korvausvelvollista, joka olisi vastuussa vahingosta VahL 4 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla. Kanavointisääntö ei tule sovellettavaksi myöskään päinvastaisessa tapauksessa; ts. tapauksessa, jossa henkilö on vastuussa vahingosta VahL 4 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla, mutta kukaan ei ole vastuussa vahingosta lain 3 luvun mukaan. Jos työntekijä esimerkiksi aiheuttaa työssään vahinkoa työnantajalleen, on työntekijä TSL 51 §:n 3 momentin mukaan vastuus-

⁴ Lvm 5/HE 187 (73 vp)/74 vp s. 3 ja Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 7/1974 s. 47.

sa vahingosta VahL 4 luvun 1 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Mitään kanavointia ei kuitenkaan voi tapahtua, sillä – ainakaan pääsääntöisesti⁵ – kukaan ei ole tästä vahingosta VahL 3 luvun mukaan vastuussa.

Jos VahL 6 luvun 2 §:ssä säädetty lain 4 luvun 1 §:n 1 momentin ja 3 luvun mukainen vastuu on olemassa, ei kanavointisäännön soveltamiseen vaikuta se, minkä henkilöryhmän aiheuttamasta vahingosta on kysymys. Kanavointisääntöä sovelletaan, olipa kysymyksessä työntekijä, virkamies tai sellainen itsenäinen yrittäjä, joka VahL 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan on – huomioon ottaen toimeksiantosuhteen pysyvyys, työn laatu ja muut olosuhteet – rinnastettava työntekijään. Kun näiden kaikkien henkilöryhmien työssään aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen sovelletaan VahL 4 luvun 1 §:n säännöstä, on heidän korvausvastuuseensa sovellettava myös kanavointisääntöä. Tämä merkitsee mm. sitä, että jos työntekijä aiheuttaa esimerkiksi työssään virheellään tai laiminlyönnillään vahinkoa työtoverilleen, ei työtoveri voi kohdistaa korvausvaadetta suoraan vahinkoa aiheuttaneeseen työtoveriin, vaan hänen on haettava korvausta ensi sijassa työnantajalta. Työntekijän työssään työtoverilleen aiheuttamia vahinkoja arvostellaan VahL 4 luvun 1 §:n mukaan eikä näitä vahinkoja ole asetettu kanavointisäännön osalta mihinkään poikkeusasemaan.⁶

Kanavointia koskevassa VahL 6 luvun 2 §:ssä viitataan siihen, »joka on vastuussa 4 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan». Kun on viitattu nimenomaan mainitun lainkohdan ensimmäiseen momenttiin, on ilmeisesti ollut tarkoituksena asettaa työntekijän työssään tahallisesti aiheuttamat vahingot kanavointisäännön ulkopuolelle. Vahingonkorvauslain terminologia ei kuitenkaan ole tässä kohden johdonmukainen. Jos viittauksella lain 4 luvun 1 §:n 1 momenttiin on tarkoitettu saattaa kanavoinnin piiriin muut kuin tahallisesti aiheutetut vahingot, on viitatus 4 luvun 1 §:n 1 momentissa olevilla sanoilla »työntekijä työssään virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa» tarkoi-

⁵ Poikkeustapauksessa saattaa syntyä tilanteita esimerkiksi työntekijöiden 'lainaamisen' kohdalla, että 'lainaajatyönantaja' on vastuussa työntekijän varsinaiselle työnantajalleen aiheuttamasta vahingosta. Näihin 'reppurityön' vahingonkorvausongelmiin ei kuitenkaan ole tässä yhteydessä aihetta lähemmin puuttua. – Ks. niistä *Saxén*, *Ska-deständsrätt*, Åbo 1975, s. 209 ss.

⁶ VahL:ssa ei ole säännöstä virkamiehen virassaan virkatoverille aiheuttaman vahingon korvaamisesta. Lain perusteluista ei myöskään käy ilmi, miksi tätä koskeva säännös on 'jätetty pois' lain 4 luvun 2 §:stä, vaikka lain 4 luvun 1 §:ssä on nimenomaan mainittu työntekijän työssään työtoverille aiheuttaman vahingon korvaaminen. Mikäli tällainen korvaustilanne käytännössä syntyy, on se ratkaistava VahL 4 luvun 1 §:n periaatteiden mukaan, jolloin myös kanavointisääntöä on sovellettava.

tettu työntekijän tuottamuksellista menettelyä. Tällöin joudutaan kuitenkin 'vaikeuksiin' työnantajan vastuusäännösten kohdalla. VahL 3 luvun 1 §:n 1 momentissa on nimittäin säädetty, että »työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssä aiheuttaa». Jos lain sanonta »työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssä aiheuttaa» ei käsitä tahallisuutta – niin kuin lain 4 luvun 1 §:n nojalla voidaan päätellä – ei työnantaja olisi siis vastuussa työntekijän työssään tahallisesti aiheuttamasta vahingosta. VahL 3 luvun 1 §:n perusteluista käy kuitenkin ilmi, että työnantaja voi säännöksen mukaan joutua vastuuseen myös työntekijän työssään tahallisesti aiheuttamasta vahingosta.⁷ Jos työnantaja siis vastaa eräissä tapauksissa – niin kuin VahL:n perusteluista käy ilmi – työntekijän työssään aiheuttamista tahallisistakin vahingoista, sulkee käsite »työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään» lain 3 luvun 1 §:ssä piiriinsä myös tahallisen menettelyn. Mikäli sanonnalle annetaan sama merkitys sekä VahL 3 luvun 1 §:n 1 momentissa ja lain 4 luvun 1 §:n 1 momentissa, joudutaan siihen, että kanavointia olisi sovellettava myöskin tahallisuustapauksissa.

On ilmeistä, että sanonnalla »virheellään tai laiminlyönnillään» on erilainen sisältö VahL:n eri säännöksissä. VahL 4 luvun 1 §:n 1 momentissa sanonta ei sisällä tahallisuutta, kun taas työnantajan vastuuta koskevassa lain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa sanonta »virheellään tai laiminlyönnillään» käsittää myös tahallisen menettelyn. VahL:a näin tulkitsemalla voidaan eri säännösten keskinäinen suhde ristiriidoilta selvittää. Sanonta »virheellään tai laiminlyönnillään» näin ymmärrettynä merkitsee kanavointisäännön osalta, ettei kanavointia ole sovellettava työntekijän työssään tahallisesti aiheuttamaan vahinkoon, ts. työntekijän aiheuttaessa työssään tahallisella menettelyllä vahinkoa voi vahinkoa kärsinyt kohdistaa korvauskanteen suoraan työntekijään.⁸ Tosin tähänkin oikeudenkäyntiin on työnantaja VahL 7 luvun 5 §:n mukaan kutsuttava kuultavaksi.

Kanavointisäännön soveltamisalan osalta on lopuksi todettava, ettei kanavointi tule kysymykseen työntekijän aiheuttaessa työssään vahinkoa lievällä huolimattomuudella, koska tällöin korvausvaadetta ei lain 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan voida lainkaan kohdistaa työntekijään.

⁷ Ks. HE 187/1973 s. 16 »Tahallisestikin aiheutettu vahinko voi kuulua työnantajan vastattaviin, mikäli tällaisen vahingonteon vaara on tyypillinen kyseessä olevalle toiminnalle.»

⁸ Vrt. myös *Arti*, Vahingonkorvauslaki selityksineen, Forssa 1974 s. 223, *Kivivuori* mk. s. 68.

Kanavointisäännön toteuttaminen

Kanavointisääntöä käytännössä toteutettaessa joudutaan ratkaisemaan kysymys, missä vaiheessa VahL 6 luvun 2 §:n kanavointisääntö tulee esille. Ongelma syntyy siinä, onko kanavointi vasta ulosottovaiheen ongelma vai onko kanavoinnilla merkitystä jo korvauskannetta nostettaessa.

VahL 6 luvun 2 §:n säännöksen sanamuotoa tarkastelemalla ei kysymykseen ole saatavissa selvää vastausta. Lainkohdan sanamuoto, jonka mukaan työntekijä on vastuussa »vain siitä määrästä, jota ei voida saada vahingosta 3 luvun mukaan vastuussa olevalta» viittaa siihen, että kysymyksessä on lähinnä korvauksen perimisvaiheen ongelma. Säännöksen sanamuodon mukaan ei korvauskanteen nostaminen työntekijää vastaan ennen kanteen kohdistamista työnantajaan ole kielletty. Vertaamalla tarkasteltavaa kanavointisääntöä muihin VahL:n säännöksiin voidaan päinvastoin todeta, että mikäli kanteen nostaminen ei määrättyssä tilanteessa ole ennen jotakin toista toimenpidettä mahdollinen, se lausutaan laissa nimenomaan julki. Esimerkkinä voidaan mainita VahL 3 luvun 5 §:n säännös, jonka mukaan kannetta siinä lueteltujen viranomaisten virheellisten päätösten perusteella »ei saa nostaa, ellei päätöstä ole muutettu tai kumottu taikka ellei virheen tehnyttä ole todettu syylliseksi virkarikokseen tai velvoitettu korvaamaan vahinkoa».⁹

Lain sanamuodon jättäessä kysymykseen tulkinnanvaraiseksi on ongelmaan pyrittävä saamaan valaistusta lain esitöistä. Hallituksen esityksessä vahingonkorvauslaiksi oli kanavointia koskeva säännös sisällöltään seuraava: »Se, joka on tuomittu korvausvelvolliseksi 4 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan, on velvollinen suorittamaan korvausta vain, jos sitä ei voida saada vahingosta 3 luvun mukaan vastuussa olevalta».¹⁰ Ehdotetun säännöksen mukaan korvauskanteen nostaminen työntekijää vastaan ennen sen kohdistamista työnantajaan olisi ollut säännöksen sanamuodon mukaan mahdollista, sillä ehdotuksessa viitattiin nimenomaan siihen, että joku oli tuomittu korvausvelvolliseksi 4 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan ennen kuin kysymys korvauksen perimisestä vahingosta lain 3 luvun mukaan vastuussa olevalta tuli ajankohtaiseksi. Säännöstä ei kuitenkaan hyväksytty lakiin ehdotetussa muodossa, vaan lakivaliokunta muutti sanat, »joka on tuomittu korvaus-

⁹ Kursiivi lisätty.

¹⁰ HE 187/1973 s. 37.

velvolliseksi» sanoiksi »joka on vastuussa». Lakivaliokunta perusteli muutosta seuraavasti:

»Kysymyksessä olevan ns. kanavointisäännöksen tarkoituksena on, että korvausta työntekijän aiheuttamasta vahingosta haetaan ensisijaisesti työnantajalta taikka työnantajalta ja työntekijältä yhteisesti, mikäli korvaus määräytyy lakiehdotuksen 4 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan. Jos taas vahinko olisi aiheutettu tahallisesti, voitaisiin kanne kohdistaa yksin työntekijäänkin. Säännösehdotus ei ole tässä suhteessa selvä. Tämän vuoksi lakivaliokunta ehdottaa siinä säädettäväksi, että työntekijä, joka on vastuussa korvauksesta 4 luvun 1 §:n 1 momentissa mainittujen perusteiden mukaan, vastaa vain siitä määrästä, jota ei saada työnantajalta tai muulta 3 luvun mukaan vastuussa olevalta. Säännöksestä on yleisten prosessioikeudellisten periaatteiden mukaan seurauksena, ettei työntekijää vastaan voida tehdä mainituilla perusteilla korvausvaatimusta haastamatta työnantajaa tai muuta korvauksesta vastuussa olevaa asiaan vastaajaksi. Mikäli vasta oikeudenkäynnin aikana kävisi ilmi, ettei vahinko ole tahallisesti aiheutettu, olisi korvauksesta vastaava työnantaja tällöinkin haastettava vastaajaksi ennen asian ratkaisemista.»¹¹

Lakivaliokunnan tekemän muutoksen tarkoituksena on edellä esitetyn mukaan ollut selvittää kanavointisäännöstä. Lakivaliokunnan perustelujen mukaan säännöksestä on 'selvennyksen' jälkeen yleisten prosessioikeudellisten periaatteiden mukaan seurauksena, ettei — tahallisesti aiheutettua vahinkoa lukuunottamatta — työntekijää vastaan voida tehdä korvausvaatimusta haastamatta työnantajaa tai muuta korvauksesta vastuussa olevaa asiaan vastaajaksi. 'Selvennyksestä' on ilmeisesti katsottu olevan seurauksena, että työntekijän työssään aiheuttamaan vahinkoon perustuva korvausvaade olisi kohdistettava joko ensin työnantajaan tai korkeintaan yhtä aikaa työnantajaan ja työntekijään.¹²

Lakivaliokunnan perustelut eivät näytä vakuuttavilta. Otan esimerkiksi sellaisen virkamiehen virkavirheeseen perustuvan vahingonkorvausvaateen, jossa virkasyytteen käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeus. OK 14:8 mukaan rikokseen perustuva yksityisoikeudellinen vaatimus saadaan esittää samassa yhteydessä kuin rikoksen johdosta vaaditaan rangaistusta tai menettämisseuraamusta. Voiko

¹¹ Lvm 5/HE 187 (73 vp)/74 vp s. 4 ja Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 7/1974 s. 48.

¹² Vrt. myös HE 187/1973 s. 22.

virkamiehen virheellisen menettelyn vuoksi vahinkoa kärsinyt esittää hovioikeudessa virkasyyteasian käsittelyn yhteydessä korvausvaateen virkamiestä vastaan?

Lakivaliokunnan perustelujen mukaan valiokunnan muotoilemasta kanavointisäännöksestä on – niin kuin edellä todettiin – yleisten prosessioikeudellisten periaatteiden mukaan seurauksena, ettei työntekijää vastaan voida tehdä mainituilla perusteilla korvausvaatimusta haastamatta työnantajaa tai muuta korvauksesta vastuussa olevaa asiaan vastaajaksi. Kun korvauskanne valtiota tai muuta julkisyhteisöä vastaan on kuitenkin VahL 7 luvun 4 §:n mukaan pantava vireille riita-asioista säädettyssä järjestyksessä alioikeudessa, ei ole mahdollista haastaa valtiota tai kuntaa vastaajaksi hovioikeuteen siellä käsiteltävässä virkasyyteasiassa. Ei ole olemassa 'yleistä prosessioikeudellista periaatetta', jonka mukaan julkisyhteisö voitaisiin VahL 7 luvun 4 §:n säännöksestä riippumatta haastaa vastaajaksi virkasyyteasiaan siinä esitettyä korvausvaadetta käsiteltäessä. Lakivaliokunnan viittaus siihen, ettei työntekijää vastaan voida yleisten prosessioikeudellisten periaatteiden vuoksi kohdistaa korvausvaadetta haastamatta työnantajaa tai muuta korvauksesta vastuussa olevaa asiaan vastaajaksi, voidaan tämän vuoksi ymmärtää vain siten, ettei vahinkoa kärsineellä olisi mahdollisuutta esittää virkasyyteasian yhteydessä korvausvaadetta vahingon aiheuttanutta virkamiestä vastaan. Tätä tulkintaa ei voida kuitenkaan pitää perusteltuna. Se merkitsisi, että VahL 6 luvun 2 §:n säännöksellä olisi syrjäytetty OK 14:8 säännös hovioikeudessa käsiteltävien virkavirheasioiden osalta. Sen enempää VahL 6 luvun 2 §:stä kuin sen perusteluista ei kuitenkaan käy ilmi, että OK 14:8 säännös olisi ollut tässä yhteydessä tarkoitus joissain tapauksissa 'syrjäyttää'. Jos tämä olisi ollut tarkoitus, olisi siitä tullut ottaa säännös joko VahL:iin tai oikeudenkäymiskaareen. Kun näin ei ole tapahtunut, on vahinkoa kärsineellä OK 14:8 nojalla oikeus esittää virkasyyteasian yhteydessä virkavirheeseen perustuva korvausvaade, kun hän vain haastaa vahingosta VahL 3 luvun mukaan vastuussa olevan lain 7 luvun 5 §:n mukaan kuultavaksi.

Kun VahL:a säädettäessä tietyille toimenpiteille asetettiin määrätty prosessuaalinen aikajärjestys, tämä on nimenomaan lausuttu julki laissa. Tämä käy ilmi aikaisemmin jo viitatussa VahL 3 luvun 5 §:stä, jossa nimenomaan säädetään, ettei korvauskannetta saa nostaa säännöksessä mainitun viranomaisen päätöksen perusteella, ellei päätöksen virheellisyyttä ole lainkohdassa säädetyllä tavalla sitä ennen todettu. Jos vastaavanlainen prosessuaalinen aikajärjestys olisi ollut tarkoi-

tus säättää VahL 6 luvun 2 §:n perusteella, olisi siihen tullut ottaa samanlainen selväsanainen säännös.

VahL:n säätämisen yhteydessä pyrittiin myös selventämään sellaisten lakien säännöksiä, joiden kohdalla saattoi tulla korvauksen perimisen kohdalla ongelmia. Esimerkkinä voidaan mainita LiikVakL 12 §. Siinä säädettiin ennen VahL:n voimaantuloa:

»Jos korvausta vaaditaan liikennevakuutuksesta korvattavan vahingon johdosta moottoriajoneuvon omistajalta, kuljettajalta tai matkustajalta muun kuin tämän lain nojalla, on korvaus kuitenkin tuomittava vakuutusyhtiön vastuusta voimassa olevien säännösten mukaisesti ja siitä riippumatta, onko hänellä vahingonkärsineeltä myös saaminen. Liikennevakuutus on silloin vastuuvakuutuksena vahingonkorvausvelvollisen hyväksi, mutta vakuutusyhtiö vapautuu vastuusta maksamalla korvauksen vahingonkärsineelle.»

VahL:n säätämisen yhteydessä (L 31. 5. 1974/421) muutettiin selostetun lainkohdan jälkimmäinen virke näin kuuluvaksi: »Näin tuomittu määrä saadaan periä vain asianomaiselta vakuutusyhtiöltä, joka vapautuu vastuusta maksamalla korvauksen vahingonkärsineelle». Hallituksen esityksessä muutosta perusteltiin näin:

»Tätä toista kyseiseen lainkohtaan sisältyvää virkettä vastaan on huomautettu, että se on liian »vakuutuksellinen» ja siten vaikeaselkoinen sellaiselle, joka ei ole vakuutuskysymysten erikoistuntija. Tämän epäselvyyden poistamiseksi ehdotetaan tämän virkkeen sijasta sanottavaksi selvästi, mitä sillä tarkoitetaan eli että näin tuomittu määrä saadaan periä vain asianomaiselta vakuutusyhtiöltä, joka vapautuu vastuusta maksamalla korvauksen vahingonkärsineelle.»¹³

VahL:a säädettäessä on selostetun lainmuutoksen mukaan kiinnitetty erityistä huomiota 'epäselviksi' osoittautuneiden lainkohtien sanamuodon korjaamiseen. Tällöin on tuskin luultavaa, että VahL:a – ja siihen sisältyvää kanavointisääntöä – säädettäessä olisi korvauskanteiden nostamisjärjestys ja sen suhde OK 14:8 säännökseen jätetty lain 6 luvun 2 §:n epäselvän sanonnan varaan, jos korvauskanteille työntekijän ja työnantajan kesken olisi tarkoitettu asettaa tietty aikaprioriteettijärjestys.

Kanavointisäännön sisältö ja merkitys on myös johdonmukaisesti ja OK 14:8 säännökseen verrattuna ristiriidoitta selvitettävissä, mikäli siinä

¹³ HE 187/1973 s. 30.

ei korostetusti painoteta 'yleisistä prosessioikeudellisista periaatteista' väitetyksi aiheutuvaa seuraamusta työnantajan haastamisesta vastaa-jaksi asiaan, vaan säännös nähdään korvauksen perintävaiheen ongelmana. Kun tuomioistuimen käsiteltäväksi tulee korvausvaade, johon on sovellettava kanavointia, on tuomioistuimen työntekijää ja virkamiestä koskevassa ratkaisussaan kanavointisäännön nojalla todettava, että tästä korvauksesta on työntekijä ja virkamies vastuussa vain siltä osin kuin sitä ei saada työnantajalta tai muulta VahL 3 luvun mukaan vastuussa olevalta. Tällöin ulosottoviranomainen voi päätöstä täytännönpannessaan havaita, että tuomittu virkamies tai työntekijä on vain rajoitetusti korvausvelvollinen ja pidättyä korvauksen perinnästä siihen asti, kunnes päätöksessä mainittu työnantajan tai muun vastuuvelvollisen korvausvastuu on selvitetty.¹⁴ Kun työntekijä ja virkamies on lisäksi – vaikka korvausvaade olisi kohdistettu työntekijään tai virkamieheen ennen työnantajaan kohdistettua kannetta – kutsuttava työnantajaan kohdistettua kannetta käsiteltäessä VahL 7 luvun 5 §:n mukaan kuultavaksi, on työntekijällä ja virkamiehellä tässä yhteydessä mahdollisuus valvoa oikeutensa asiassa. Mikäli työnantajaa vastaan nostettavassa korvausasiassa tuotaisiin taas esiin uutta näyttöä, joka vaikuttaisi vahingonkorvauksen tuomitsemiseen ja sen määrään, voisi työntekijä, mikäli edellytykset siihen ovat olemassa, turvautua viime kädessä tuomionpurkuun oikeuksiensa toteuttamiseksi.

Edellä esitetty tulkinta on sopusoinnussa myös VahL:n tarkoituksen ja periaatteiden kanssa. VahL:lla oli tarkoitus toisaalta lieventää työntekijöiden ja virkamiesten vahingonkorvausvastuuta ja toisaalta vahvistaa vahinkoa kärsineen asemaa. Pelkästään se seikka, että korvauskanne voidaan esimerkiksi kohdistaa työntekijään hänen virkasyyteasiansa yhteydessä ei vielä muodosta työntekijän tai virkamiehen korvausvastuuta sitä ankarammaksi, mihin VahL:lla ja kanavointisäännöllä on pyritty; ts. vaikka virkamies tuomitaan maksamaan korvausta, ei sitä voida periä häneltä ennen kuin on osoitettu, ettei korvausta saada työnantajalta tai muulta lain 3 luvun mukaan vastuussa olevalta. Näin työntekijän ja virkamiehen oikeudellinen asema tulee turvatuksi.

Vahinkoa kärsineen osalta on tärkeää, että hän voi esittää korvausvaateensa vahingon perusteena olevan rikollisen teon yhteydessä. Hän saavuttaa tällä sen prosessuaalisen edun, että syyttäjä esittäessään todistusaineistoa syytteensä tueksi samalla asiallisesti esittää näyttöä

¹⁴ Vrt. myös Saxén, s. 168 s. »Även om han dömts ersättningspliktig, kan ersättningen inte utkrävas av honom, såframt den kan utfås av hans arbetsgivare på grund av dennes principalansvar».

vahingonkorvausvaateen perusteiden osalta. Jos vahingonkärsinyt menettäisi tämän prosessuaalisen edun, olisi VahL:n säätämällä oleellisessa kohdin heikennetty vahinkoa kärsineen oikeudellista asemaa; ts. vahinkoa kärsineen asema olisi heikentynyt, vaikka tarkoitus on ollut hänen etunsa ja oikeutensa lisääminen ja vahvistaminen.

On myönnettävä, että käytännössä saattaa kanavointisäännön kohdalla syntyä ongelmia. Jos tarkoitus olisi kuitenkin ollut saattaa kanavointisäännöllä voimaan menettely, jossa korvauskanteiden nostamisjärjestys oli tarkoitus tietyllä tavalla säädellä, olisi asiasta tullut ottaa selvä säännös lakiin. Samassa yhteydessä olisi tullut selventää kanavointisäännön suhde OK 14 luvun 8 §:ään. Syntyvät ongelmat jäänevät kuitenkin käytännössä vähäisiksi, sillä niissä tapauksissa, joissa korvauskanteen käsitteleminen kuuluu niin työntekijän, virkamiehen kuin lain 3 luvussa mainitun vastuuvollisen osalta yleisen alioikeuden toimivaltaan, haastetaan ilmeisesti käytännössä niin työntekijä kuin työnantaja vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin. Ongelmia syntyy ilmeisesti – kanavointisäännön tultua tunnetuksi – lähinnä vain tapauksissa, joissa virkamiehen virkasyyteasiaa käsitellään ensimmäisenä oikeusasteena muussa kuin yleisessä alioikeudessa. Ongelman merkitystä lieventää myös VahL 7 luvun 4 §:n kuulemissäännös.¹⁵

¹⁵ Ks. siitä lähemmin *Halila* DL 1975 s. 261 ss.